

Annotation

The separate account of charges and profits after the types of the given services is needed for determination of their financial expedience and establishment of the economic grounded price. Most expedient is a conduct of account of charges after their kinds and articles with as possible more exact working out in detail, and determination of prime price of separate types of educational services – by a calculation-analytical method. Determination of objective prime price of educational services will be given by possibility to optimize charges educational establishments of Ukraine on educational activity and scientifically ground a price for requiring payment services, successfully to compete in the world educational market.

УДК 338.2(477):316.422

Петришина Н. В.

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В умовах інтеграції економіки України до світового економічного простору важливого значення набувають теоретичні дослідження структурних трансформацій вітчизняної економіки.

Найважливішою ознакою вітчизняної економіки є її трансформаційний характер, пов'язаний з якісними перетвореннями основоположних засад суспільного життя. Трансформація в різних країнах потребує неоднакового часу, здійснюється неоднаковими темпами і зумовлена низкою причин, зокрема: тривалим функціонуванням вітчизняної економіки у складові єдиного народногосподарського комплексу СРСР; інверсійним характером переходу до соціально орієнтованої ринкової економіки; високою залежністю економічних процесів від політичних рішень, яка характерна постсоціалістичним трансформаціям; вичерпанням екстенсивних факторів економічного зростання; переобтяженістю ресурсомісткими, екологонебезпечними базовими галузями; значною матеріало-, капітало- та енергомісткістю та часткою галузей, що виробляють проміжний продукт та ін.

Об'єктивними передумовами перетворень вітчизняної економіки стали масштабність та гострота соціально-економічних проблем і крах попередніх спроб реформування командної економіки без зміни її сутнісних характеристик [1, с. 108].

В. О. Папава зазначає, що при визначенні економіки посткомуністичних країн використовують терміни “перехідна економіка”, “економіка перехідного періоду”, але поряд з тим існують процеси, які позначаються терміном “перехід” – від капіталізму до соціалізму, від індустріального до постіндустріального, від постеконічного до постсоціалістичного та ін. Всі економічні процеси, які протікають у країнах світу вказують на перехід до глобальної економіки [6, с. 54].

Л. Бальцерович виділяє п'ять “головних епізодів переходу від одного виду суспільства до іншого”:

1. класичний перехід, пов'язаний з демократизацією в розвинених країнах між 1860–1920 роками;
2. неокласичний перехід, пов'язаний із демократизацією країн Південної Європи та Латинської Америки після Другої світової війни;
3. ринково-орієнтовані реформи в некомуністичних країнах (воєнні економіки після Другої світової війни, низка нових індустріальних країн і країн із середнім рівнем розвитку від 1960-х до 1990-х років);
4. посткомуністичний перехід країн колишнього соціалістичного табору;
5. азійський посткомуністичний перехід (Китай та В'єтнам) [2, с. 106].

У широкому значенні термін “трансформація” тотожний українському слову “перетворення”. Анджей Антошевський використовує його у вужчому сейсі – для означення одного зі способів суспільних змін. Автори книги “Трансформація в Польщі і в Україні” зазначають, що трансформація політичної системи двох країн відбувалася в різний спосіб – “в Польщі політичні зміни мали характер договірної реформи (частини “ліберальної” комуністичної еліти з частиною опозиційної еліти); в Україні ініціатором змін була реформаторська комуністична еліта. В Польщі наслідком змін був рух до моделі сконсолідованої демократії, а система України балансувала між електоральною демократією та авторитаризмом. В різний спосіб формувалася в цих країнах модель устрою. В Польщі в 1989–1992 роках конституційно-політична позиція Президента не була чітко визначеною. В 1992–1997 роках вона посилювалася в сфері виконавчої влади. Після введення в дію Конституції від 1997 року повноваження голови держави були ослаблені, а в Польщі встановлено парламентсько – урядову систему. Політична система України постійно змінювалася. Опісля здобуття незалежності намітилися тенденції посилення президентської влади, що знайшло своє відображення в Конституційному Договорі від 1995 року між Верховною Радою України та Президентом України, а потім і в Конституції від 1996 року. Згідно з Конституцією від 1996 року Україна стала президентсько-парламентською республікою (різновид пів президентської системи). На практиці система рухалася в напрямку сильної влади Президента з елементами авторитаризму. Відповідно до угоди укладеної між політичними елітами України, підчас помаранчевої революції Україна від 2006 року стала парламентсько-президентською республікою, тобто зберегла риси пів президентської форми правління, при цьому частина повноважень від Президента перейшла до парламенту і уряду” [7, с. 387].

Поняття “трансформація” широко використовується в суспільних науках з другої половини ХХ століття. У сучасних дослідженнях даний термін позначає будь-які зміни основних структур та систем

суспільства.

За економічною енциклопедією за редакцією С. В. Мочерного, трансформація – процес перетворення однієї економічної системи на іншу, що супроводжується відмиранням одних елементів, рис, властивостей і появою інших [4, с. 687].

Н. І. Гражевська розглядає трансформацію у широкому та вузькому розумінні. Так, трансформація у широкому розумінні – загальна форма розвитку економічних систем, пов'язана з еволюційними та революційними змінами, постійними переходами економічних систем із стійкого в нестійкий стан і навпаки (еволюція трактується як поступовий процес накопичення кількісних та якісних змін параметрів системи).

Трансформація у вузькому розумінні – внутрішня складова процесу загальної еволюції, пов'язана з порушенням рівноваги та поступовості, невизначеністю, незавершеністю, альтернативністю розвитку, наявністю особливих перехідних форм та специфічних елементів перехідних структур.

Економічна трансформація – якісні перетворення економічної системи, її вихід за межі стабільного функціонування та перехід у стан нерівноваги, кількісних і якісних змін різної інтенсивності та спрямованості. Водночас економічна трансформація є складним, різнорівневим та багатоаспектним процесом, який можна структурувати за глибиною (зміни кількісних параметрів економічної системи в рамках попередньої якості чи перехід до нової якості); за інтенсивністю (швидкі, переважно якісні, чи повільні, переважно кількісні, перетворення); за характером (еволюційні чи революційні); за спрямованістю (прогресивні, регресивні, циклічні, інверсійні); за охопленням елементів системи (часткові або загальносистемні) [3, с. 23].

Трансформація – це складний процес перетворення економічної системи, який передбачає кількісні та якісні зміни складових системи та сфер суспільного життя. Трансформація в Україні в 90-х роках ХХ століття розпочалася з прийняття 16 листопада 1990 року в Києві “Концепції переходу України до ринкової економіки” [5]. Вона супроводжувалась глибокою економічною кризою і передбачала послаблення одних типів і форм власності та посилення інших, зміну економічної структури, а отже, послаблення дії одних економічних законів і посилення інших.

Трансформація економіки України повинна забезпечити якісні перетворення усіх її елементів, структур і форм. В процесі трансформації необхідно враховувати рівень розвитку й структури продуктивних сил, національні традиції, рівень освіти та ін.

Використана література:

1. *Базилевич В. Д.* Экономическая теория: политэкономия : учебник / В. Д. Базилевич, В. Н. Попов, Е. С. Базилевич, Н. И. Гражевская. – К. : Знання ; М. : Рыбари, 2009. – 871 с.
2. *Бальцерович Л.* Соціалізм, капіталізм, перетворення / Л. Бальцерович. – Х. : Каравела, 2000. – 415 с.
3. *Гражевська Н. І.* Еволюція сучасних економічних систем : навч. посіб. / Н. І. Гражевська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2011. – 287 с.
4. *Економічна енциклопедія* : у 3 т. – Т. 3. (Поручництво) – Я (Японський центр продуктивності). П – Я / ред. : Б. Д. Гаврилишин, С. В. Мочерний. – К. : Акад. ; Т. : Акад. нар. госп-ва, 2002. – 952 с.
5. Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки та землі від 01.11.1990 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України / Законодавство України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0001460-90>.
6. *Папава В.* О терминологическом аспекте постсоциалистической трансформации // Общество и экономика. – 2005. – № 7-8. – С. 54-56.
7. *Трансформація в Польщі і в Україні* / за редакцією Анджея Антошевського, Антоніни Колодій, Криштофа Ковальчика. – Wrocław, 2010. – 746 с.

Аннотація

В статті раскрыта сутність поняття “трансформація” в отечественной економіці на основі взглядов учених. Выделены объективные предпосылки трансформационных преобразований економіки України.

Annotation

The article deals with the essence of the concept of “transformation” in the national economy on the basis of the views of leading scientists. Author determined objective conditions transformations of the economy of Ukraine.

УДК 330.111.62

Радченко В. В.

ВЛАСНІСТЬ І ЕКОНОМІЧНА ВЛАДА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА ПРАКТИКА В УКРАЇНІ

Трансформаційний процес в Україні ще раз підтвердив істинність наукових висновків щодо місця і ролі відносин власності в економічній системі суспільства. Найбільш вагомим серед них є визнання пріоритетності відносин власності як у визначенні характеру економічної системи, так і у її розвитку та формуванні інституту економічної влади.